

פרשת ויחי

התעוררות לחיים

פתח דבר

חומש בראשית נפתח בבריאת העולם ובקלקולו של עולם ע"י אדם הראשון. פרשת ויחי היא החותמת אותו, היא החותם. ידוע שהכל הולך אחר החיתום. עד שאדם לא חותם על מכתב או הסכם, אין תוקף לכל הנאמר בו. לכן, עלינו להתבונן היטב בפרשת ויחי, להבין את צורת החותם, להבין את תיקונו של עולם שמתגלה בפרשה זו. כפי שנראה בהמשך, חומש בראשית הוא מסע מקלקול לתיקון, מראשית לאחרית, מבריאת העולם ועד לסוד גמר התיקון, תמונה שלמה.

קורות הפרשה

שבעים נפש משפחת יעקב ירדו למצרים והם חיים בארץ גשן. כתוב במדרש, "כיוון שבא יעקב למצרים, פסק הרעב לזכותו. ישבו ישראל בארץ מצרים, בארץ גשן, ונאחזו בה ונטעו בה שדות וכרמים, ופרו ורבו בה מאוד" (מדרש הגדול).

"וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל, לְמוֹתוֹ". יעקב אבינו מרגיש שהגיע זמן הסתלקותו והוא קורא ליוסף אליו. יעקב משביע את יוסף שיקבור אותו במערת המכפלה. הוא יודע שרק ליוסף יש את היכולת לבצע את זה, הוא עדין מלך על מצרים.

יוסף שומע שאביו חולה, דבר שהיה חידוש גדול בעולם. כתוב בפרקי דרבי אליעזר: "שבעה דברים מופתיים נבראו בעולם, שלא היה כמותן. ואחד מהם: מיום שנבראו שמיים וארץ, לא היה אדם חולה לפני מותו. אלא היה אדם בא בדרך או בשוק, היה עוטש והיתה נשמתו יוצאת מנחיריו. עד שבא יעקב אבינו וביקש רחמים על זאת, ואמר לפניו: רבון כל העולמים! אל תיקח את נפשי ממני עד שאצוה את בני ואת בני ביתי. ונעתר לו, שנאמר, "וַיְהִי, אֲחֵרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף, הִנֵּה אָבִיבְךָ חָלָה". ושמעו הדברים כל מלכי ארץ ותמהו, שלא היה כמותו מיום שנבראו שמים וארץ. לפיכך חייב אדם לומר בעטישתו: חיים, שנהפך המות הזה לאור, שנאמר, "עֲטִישְׁתִּיו, תִּהְיֶה אֹר" (איוב מ"א י').

יוסף מגיע אל אביו מיד, ביחד עם שני בניו, אפרים ומנשה. יעקב מתיישב במיטת חוליו ומברך את יוסף. הוא מודיע לו שבניו יהיו במנין השבטים, כבניו של יעקב - "אֲפֹרַיִם, וּמְנַשֶּׁה--כְּרֹאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, וַיְהִי-לִי". יעקב מניח ידיו על ראשיהם של הבנים ומברך אותם, אך הוא משכל את ידיו - יד ימין על ראשו של אפרים הצעיר שעומד משמאלו ויד שמאל על מנשה הבכור שעומד מימינו. למרות מחאתו של יוסף, אפרים מקבל את הבכורה.

אז קורא יעקב לכל השבטים. הוא רוצה לגלות להם את מה שיקרה להם באחרית הימים. אך "השכינה מסתלקת ממנו והוא אומר להם דברים אחרים" (רש"י). יעקב מתייחס בדבריו אל כל שבט ושבט, ויש בכל מילה ומילה עמקות אינסופית.

יעקב מסיים בכך שהוא מודיע לכולם לקבור אותו במערת המכפלה. "וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצִוּת אֶת-בְּנָיו, וַיֹּאמֶר בְּגִלְיוֹ אֶל-הַמָּטָה; וַיְגַע, וַיֹּאמֶר אֶל-עַמְיוֹ". יוסף מבכה את אביו ומצוה לאנשיו הרופאים לחנוט אותו. לאחר ארבעים יום, יוסף, אחיו, כל אנשי ביתו, כל עבדי פרעה, זקני ביתו, וכל זקני ארץ מצרים, עולים לקבור את יעקב. לאחר מכן, כולם שבים למצרים.

הפרשה מסיימת בפטירתו של יוסף בגיל מאה ועשר. לפני מותו יוסף משביע את אחיו ומבטיח, "...אֲנֹכִי מֵת; וְאֶלְקִים פִּקְדוּ יַפְקֵד אֶתְכֶם, וְהֶעֱלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב. וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף, אֶת-בְּנָיו יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: פִּקְדוּ אֶלְקִים אֶתְכֶם, וְהֶעֱלֵתֶם אֶת-עַצְמֹתַי מִזֶּה. וַיְמַת יוֹסֵף, בֶּן-מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים; וַיַּחְנֹטוּ אֹתוֹ, וַיִּישֶׂם בְּאֲרוֹן בְּמִצְרַיִם".

פרשת ויחי

פרשה סתומה

פרשת 'ויחי' נקראת פרשה סתומה. בספר התורה אין כל רווח בין סיומה של הפרשה הקודמת לתחילתה של פרשה זו. רש"י אומר, "למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם". מהרגע שיעקב נפטר כבר התחילו הסימנים של השעבוד. באותו רגע התחיל החושך של הגלות. כל עוד היה יעקב חי, נתברכה כל ארץ מצרים בעבורו ובני ישראל היו שמורים. עתה, כשנפטר הצדיק, כבר החלו להישמע קולות אחרים מבית פרעה.

צריך לשים לב למה שרש"י אומר, "נסתמו עיניהם ולבם של ישראל". לא שמיד התחילו להיות עבדים, יוסף עוד היה חי, שליט במצרים, החיים נמשכו כפי שיעקב אבינו עזב אותם. בכל זאת, משהו נשתנה, הראייה ניטשטשה, הלב נסגר. בני ישראל פרו ורבו, המשיכו בחיים "רגילים", אבל הקשר עם הנשמה כבר החל להתרופף. כמו אז, כך היום, עם ישראל חי חיים חופשיים כביכול, אבל בלי לזכור את המקור, את בורא עולם, את המהות של 'חירות' אמיתית. הכח של קליפת מצרים הולך ומתגבר.

הפרשה נקראת 'ויחי' משום שדוקא בעת הירידה אל תוך השעבוד של מצרים, מתגלה הכח החזק של תחיה, הכח של יעקב. בנסה להבין איך זה קרה אז, ואיך זה קשור לחיים שלנו כאן ועכשיו? על מנת לצאת ממקום מסוים חשוב להיזכר באיזו דלת נכנסת ואיך בכלל הגעת למקום הזה.

יעקב אבינו לא מת

כתוב בפרשה, "וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצוֹת אֶת-בְּנָיו, וַיֹּאמְרוּ בְּגִלְיוֹן אֶל-הַמָּטָה; וַיִּגְעוּ, וַיֹּאמְרוּ אֶל-עֲמִי". רש"י אומר, "ומיתה לא נאמרה בו ואמרו חז"ל יעקב אבינו לא מת". יש כאן סתירה; יעקב אבינו מת או לא מת, למה כיוונו חז"ל?

העניין מוזכר בגמרא, "אמר לו הכי, אמר לו יוחנן, יעקב אבינו לא מת. א"ל וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא (הלא ספדו לו, חנטו אותו וקברו אותו). א"ל מקרא אני דורש, שנאמר, "ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים" (ירמיהו ל'), מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים" (תענית ד"ה ע"ב).

הרב שיינברגר שליט"א מסביר, כמו בכל דבר, כך במיתתו של יעקב אבינו, יש בחינה של חיצוניות ובחינה של פנימיות. מצד החיצוניות, השתלשלות העניינים, יעקב אבינו נפטר מן העולם, ואילו מצד עצמו, יעקב אבינו לא מת, ויש לזה כמה רבדים. ראשית, דברי התנא הנ"ל בגמרא. זרעו של יעקב חי, חי את כל אורך הגלות וחי עד עצם היום הזה, לפיכך יעקב אבינו נקרא חי בזרעו.

שנית, אומר ה' בעל שם טוב' שיעקב אבינו הגיע לכזאת מדרגה, "שהתורה נקראת יעקב". יעקב הוא המרכבה לספירת התפארת, ז"א, הקו האמצעי שהוא גם נקרא עמוד התורה. על זה נאמר, "יעקב אבינו לא מת. היינו שהתורה נצחית ואינה בטלה לעולם" (בעש"ט על התורה, פרשת 'ויחי').

אדם הראשון ויעקב

אומר הרב שיינברגר שליט"א, יעקב אבינו הוא התיקון של אדם הראשון, היה לו את היופי של אדם הראשון. אדם הראשון הביא את המוות לעולם. לאחר חטא עץ הדעת נגזרה עליו המיתה, "כִּי, בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ--מוֹת תָּמוּת" (בראשית ב' י"ז). יעקב הביא תחייה לעולם. כך שיש בפרשה זאת סגירת מעגל של כל סיפורי בראשית.

עד לפרשה יעקב אבינו לא נקרא 'חי'. רק עכשיו כשהוא יורד למצרים הוא חי שבע עשרה שנה של חיים

פרשת ויחי

טובים. על זה כותבת התורה, "וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם". שבע עשרה בגימטרייה = טוב. בני ישראל ירדו למצרים כדי להעלות את הניצוצות שיצאו מאדם הראשון באותן ק"ל שנים בהם פרש מחוה אשתו. ידוע שעוון קרי נקרא רע, כמו שכתוב על ער בנו של יהודה, "וַיְהִי, עַר בְּכוֹר יְהוּדָה--רַע, בְּעֵינֵי ה' (בראשית ל"ח ז)". כתיקון לרע הזה, לעוון הקרי של אדם הראשון, בא 'הטוב' של יעקב, שבע עשרה שנה של חיים במצרים.

כוחה של מצרים

במציאות ההיסטורית החולפת, מצרים היתה ארץ של טומאה גדולה, מלאה בכישוף ועבודה זרה. במציאות הרוחנית הנצחית, מצרים היא כח שעושה מייצרים - מציאות רוחנית של הסתלקות האורות של קדושה - צמצום. צמצום של השכל של האדם לדברים קטנים. אדם חופשי זה אדם שהמח שלו יכול לחבוק את המציאות כולה, מקצה העולם ועד סופו. עבד זה אחד שכל המחשבות שלו מצטמצמות לדברים הגשמיים הקטנים, חיי חומר בלבד.

במצרים ובמצב הרוחני של מצרים, אין שום נשימה, הכל בחנק. פרעה הוא אותיות הערף, ובפרשות הקודמות סופר על שלושת השרים שלו - שר הטבחים, שר האופים ושר המשקים - כולם עומדים בגרון, כולם באותו עניין וראשי התיבות שלהם טמ"א (טבחים, משקים, אופים), מה שמרמז על היותם כח אוטם. יש במח האדם שלושה חלקים: מח ימין-כנגד חכמה, מח שמאל-כנגד בינה והאמצעי זה הדעת, שזה הולך ומתפשט אל כל הקומה, אל הגוף. השפע הפנימי עובר דרך הדעת. השפע הגשמי של הגוף עובר דרך הפה והגרון. פרעה עומד בעורף ולא נותן שהדעת תתפשט בתוך הגוף. בגשמי, בחיות, יש קנה, ושט ויש גם ורידים - זה השלושה שרים הנ"ל והם לא נותנים לחיות לעבור בגרון. כך שהחסימה - המייצרים של מצרים, זה גם מקדימה וגם מאחור. אין במקום זה כמעט כל אפשרות להעביר את החיות הרוחנית והגשמית אל כל הקומה של הבן אדם.

בכל זאת, למרות המקום הצר, יעקב אבינו מביא את החיים למצרים, את הכח של התחייה. יעקב הוריד איתו הארה של ארץ ישראל למצרים והפך את מצרים עצמה למקום חיים ואפשר לכל בני ישראל לחיות בתוך מצרים. ברוחני יעקב מתחלק לשתי קומות, ישראל ויעקב, ראש וגוף. לכן הוא גם הכח שיכול לקשר את שני החלקים האלה שלנו.

אוצר במסתור

עם ישראל נכנסים למצרים כדי להיבנות משם ולצאת כעם מאושר, עם של בני חורין, עם שקשור בחומר של החירות שזה התורה. דוקא במצרים הגיעו עם ישראל לכל המעלות האלו. אומר הרב שיינברגר שליט"א, זאת הכוונה פרשה סתומה, איך יתכן שכל הדברים הנפלאים שעם ישראל הגיעו אליהם היו דוקא במצרים, במקום הסתום? והאמת היא שהסתימה עצמה היא המפתח.

מסופר על הרבי מ'וטפסק', "בעל פרי הארץ", שהיה נוהג בגאווה, מתלבש יפה, בהידור, היה עושה רושם בכל מקום שבא אליו. כולם חשבו, איזה גאות! למעשה, הוא היה ההפך הגמור. היה חותם על מכתביו, 'השפל באמת' וכך הוא באמת היה. כמו הסיפור על אותו אחד שהיה לו אוצר אבנים טובות בידיו ובדיוק פרצה מלחמה. הוא החביא את האוצר מתחת ערמה ענקית של זבל וכשנגמרה המלחמה הוא בא ולקח אותו. אותו הדבר הרבי מ'וטפסק', הוא החביא את הענוה שלו בתוך האשפה של הגאווה, במקום שלא ימצאו אותה. ככה גם עם ישראל, בתוך המצולה של מצרים, בתוך חרפת מצרים, מצאו את הניצוצות, הכבוד, הגדולה, החירות של עם ישראל, שם הם עשו את הברור ומשם הוציאו את האבנים היקרות, את ניצוצות הקדושה. זאת הסתימה, איפה שסתום, איפה שיש העדר, שיש חשכות, שם נמצא האוצר הגדול.

פרשת ויחי

לכן, אומר הרב שיינברגר שליט"א, כשיש לנו זמן של ייסורים, ח"ו, כשאדם נמצא במצב שנראה ללא מוצא, שיידע שיש עכשיו איזו ברכה בתוך כל זה, בתוך המעטפת הזאת יש אוצר גדול. אם יקבל את זה באהבה, הקב"ה כבר יגלה לו את האוצר. כתוב, שאם רוצים לתת לאדם שפע, אז בודקים אותו בכעס לפני כן. אם הוא עומד בניסיון, מקבל את השפע והברכה הגדולה. מאתים ועשר שנה של גלות מצרים, היה צריך הרבה סבלנות, היה צריך לזכור היטב את ההבטחות, "אֶנְכִי, אֶרְדֵּ עִמָּךְ מִצְרַיִם, וְאֶנְכִי, אֶעֱלֶךְ גַּם-עִלָּה" (בראשית מ"ו ד'), "פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹקִים אֶתְכֶם". עם ישראל היה צריך לזכור במשך הרבה הרבה זמן את הפנימיות שמעבר למעטפת הייסורים והעבדות.

אור וחושך - גלות וגאולה

מצרים זה מקום של גלות, גולה. המקום הצר והמנותק בנפש שלנו. יעקב הכניס את ה-א' של האלוקות לגולה, והפך את הגולה לגאולה. יש משל יפה בעניין זה על מלך שציווה לשים את בנו בחדר סגור וחשוך, בלי פתחים, בלי חלונות, בלי טיפת אור, חושך מוחלט. עברו ימים, הבן ישב ובכה; אבא, למה? מה עשיתי? למה שמת אותי פה? ולא נתנו לו תשובה. לבסוף, האבא נתן לשרים שלו נרות ואמר להם להכניס אליו נרות שיראה את החדר. כשנכנסו עם הנרות, הבן גילה שהוא יושב בחדר מלא בכל האוצרות של העולם, הדברים הכי טובים, הכי סודיים, נמצאים שם. האבא רצה לתת לו את כל זה, רק הבן היה צריך לעבור את התנאים האלה, כדי לראות שהוא ראוי להם. אומר הרב שיינברגר שליט"א, כך הקב"ה שם אותנו במקום שהוא חשוך, הכניס את הנשמה בתוך גוף, במקום שמרחיק את האדם מהמציאות האמיתית. האדם לא מבין מה הוא עושה פה. למה זה כל כך קשה? לשם מה כל הייסורים?

כשיש מטרה להשיג, מטרה גדולה, צריך לעבור בכור ההיתוך. מן ההפך יגיע למטרה שזה הצורה הנכונה. למשל, זיתים הם מאוד מרים. היום עושים לזיתים אמבטיה ושופכים עליהם חומצה. חומצה היא דבר ממית, אבל היא מוציאה את המרירות מהזיתים ואז הם נהיים מתוקים.

הקב"ה רוצה לתת שכר שלם לאדם, אבל בתנאי יגיעה. היגיעה זה לשבת בחושך ולזכור את המקור, לזכור את אבא. לדעת שהאור יגיע ושנחנו חיים במקום הכי טוב. דווקא במקום שלפעמים נראה שהכי חשוך, שם נמצאים האוצרות הכי גדולים - בעבודה שלנו, בזוגיות, בכל הדברים. שם צריך להכניס את ה-א', את האור האלוקי.

איך זה נעשה? ירידה אל המקום הנמוך

כל אחד צריך להפוך את המצרים שלו למקום של תחייה, שאפילו הטומאה הכי גדולה לא תשלוט. הטומאה הכי גדולה זה מוות - טומאת מת. טומאה זה סגירה של אורות - את זה מבטלים רק ע"י אורות של תחיית המתים. יעקב אבינו זכה לתחיית המתים בחייו. כמו שאמרנו, הוא הכניס לתוך מצרים את אורות התחייה.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, כדי לתקן משהו צריך לרדת לאותו מקום בו הוא נמצא. יעקב בא לתקן את העניין של מיתה, לכן הוא צריך לרדת עד למקום המוות ושם להכניס אורות של תחייה - כמו בנפילת אפיים בתפילה. הצדיקים בעת נפילת אפיים מעלים נשמות עשוקות ממקומות נמוכים. פתאום בן אדם מתעורר לתשובה, יכול להיות שאחד הצדיקים העלה אותו בעת נפילת אפיים.

כמו הסיפור על הבן מלך שהשתגע וחשב שהוא תרנגול. נכנס מתחת לשולחן המלך, פשט את בגדיו והתחיל לאכול פרורים. המלך התייעץ עם כל היועצים, בתקוה לרפא אותו. עד שהגיע חכם אחד וביקש להישאר עם בן המלך לבדו. מה הוא עשה? פשט גם כן את בגדיו, נכנס מתחת לשולחן והחל מלקט פרורים. שאל אותו בן המלך: מי אתה? מה אתה עושה? ענה לו החכם: אני תרנגול! בן המלך שמח והם נהיו תרנגולים-חברים. בעודם מתחת לשולחן ביחד, אמר לו החכם: תגיד, בגלל שאנחנו תרנגולים אנחנו צריכים לסבול פה מתחת לשולחן? השיב בן המלך: אתה צודק - יחד, עלו שניהם על כיסאות. אמר לו

פרשת ויחי

החכם: תגיד, בגלל שאנחנו תרנגולים אנחנו צריכים לקפוא מקור? השיב לו בן המלך: באמת לא - הם התלבשו. ככה החכם שכנע אותו בכל מיני הנהגות, עד שהעלה אותו חזרה למדרגת אדם.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, בשביל לתקן אנשים שנפלו למקום כזה נמוך, לפעמים צריך להגיע אל המקום שלהם - קטנות המוחין. יש הרבה אנשים שכל החיים שלהם עסוקים רק באיסוף פרורים מתחת לשולחן. שכחו שצריך לשבת ליד השולחן ולהיות בן מלך.

כולנו עבדים במצרים

כאמור, גם היום אנחנו מתמודדים עם הכח של מצרים, "כולנו עבדים של משהו". מצרים זה לא רק מקום פיזי, זה יכול להיות בכל מקום. מצרים אומרת, אל תחשוב על שום דבר שמעבר, על תכלית. אם אתה חושב על זה סימן שיש לך יותר מדי זמן פנוי. לכן פרעה הכביד עליהם את העבודה. בעולם שלנו, הוא מוסיף עוד עבודה, עוד מיסים, מוסיף עוד הסחות דעת, פלאפונים, טכנולוגיה, ערוצי טלוויזיה ועוד ועוד - רק לא להתבונן. אורות התחייה

בהנחה שהסכמנו שעבד זה לא רק אחד עם שרשראות ברזל על רגליו, עכשיו ננסה להבין קצת מה זאת חירות. לכל אחד מאתנו יש כל מיני רעיונות מה זה חופש, מה זה להיות חופשי.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, התנועה בחיים הולכת מן ההפך אל ההפך - כדי להשיג את הכוח של תחייה, אומה חיה וקיימת, להחיות את הניצוצות, היה צריך להביא את עם ישראל למקום שממית כל חי. כדי להביא חירות לעולם, צריך עבודות. חשוב להבין שבלי תורה אין חירות. כמו בכל דבר, גם בחירות יש גוף ונשמה. הגוף זה, "אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאַבְּתוֹ" (מלכים א' ה' ה'). הנשמה, זה מה שאמרו חז"ל על ה"קב"ה שהיה חרות על לוחות הברית, "אל תקרא חרות על הלוחות, אלא חירות" (שמו"ר מ"א). הקב"ה לא ברא בני אדם בכדי שיהיו משועבדים, הוא ברא אותם שיהיו בני חורין. כדי להוציא את זה לפועל צריך להכניס את עם ישראל לעבודות במצרים. מצרים, קודם כל, מוציאה מהאדם גם את מעט החירות שהיה לו עד עכשיו, את הגוף של החירות, לא רק את הנשמה. הם גרמו סבל גדול לישראל בקושי השעבוד, אבל כך יצאו ישראל והיו מוכנים לקבל חירות אמיתית, החירות באה לעולם.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, זה התחיל עם כלל ישראל ומי שרוצה חירות יידבק עם כלל ישראל, יידע מה זה חירות. יהיה לו גם גוף וגם נשמה של חירות. בלי תורה אין חירות, זה הכל רק חיצוני, דמיוני. "להיות עם חופשי בארצנו" זה רק ע"י חיים עם תורה.

צריך להכניס את התורה לכל מקום בחיים שלנו. בעל הסולם אומר שלא צריך לשנות את כל המבנה של החיים, לא כל אחד חייב עכשיו ללכת ללמוד כל היום בישיבה. אבל כל אחד חייב להכניס את המודעות של התורה לכל רגע וכל דבר בחיים שלו. להכניס את החיים אל תוך החיים, את הנשמה אל תוך הגוף. כשיעקב נכנס למצרים זה אומר עבורנו, להכניס את האור של התורה אל המקומות הכי צרים והכי חשוכים שיש לאדם בחיים. כל המעשים שאנו עושים, עד הקטנים ביותר, חייבים להיות מקושרים לתורה. על כל פעולה, לחשוב, מה התורה אומרת על זה?

סוף דבר - "פקד יפקד"

בתחילה אמרנו שהפרשה היא החותם של חומש בראשית ושהחומש עצמו מביא אותנו עד לסוד גמר התיקון. עכשיו זה קצת יותר ברור ואפשר לדבר על זה. כל הפרשה עוסקת בנושא התחייה. התחייה מתקיימת ע"י החיבור לכוחו של יעקב. בפרשות הקודמות, דיברנו הרבה על דמותו הרוחנית של יעקב, על

פרשת ויחי

כך שיעקב הוא מידת האמת, "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז' כ'), על כך שיעקב הוא זה שמקדש את כל החיים, את תחום הרשות, ועל כך שהגיע למדרגת 'חי'. כמו כל הדמויות בתורה הקדושה, יעקב הוא כח הפועל בנפש שלנו, כח שיכול לחלץ אותנו מכל גלות, מכל מצב של חושך, כח שיכול להעלות אותנו, כח של תחיית הנפש, תחיית הנשמה.

לפני שיוסף נפטר מהעולם, הוא משאיר צוואה לאחיו ולבני ישראל, "אנכי מת; ואלקים פקד יפקד אתכם, והעלה אתכם מן-הארץ הזאת, אל-הארץ, אשר נשבע לאבותיכם ליתן לך. ובעיון בסוגיה זו אנו מתחברים לסוד שיעקב מוסר לבניו לפני מותו, לסוד של גמר התיקון. ידוע שיש שני אופנים לגאולה, "בעתה" ו"אחישנה". "בעתה" זה הקץ הקבוע לגאולה, הקץ שאינו תלוי בהתנהגות שלנו. על קץ זה אומר רש"י, "בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים". "אחישנה" זה כשאנו זוכים לגאולה בטרם זמנה, בזכות המעשים שלנו. כתוב במסכת סנהדרין, "זכו אחישנה, לא זכו בעתה".

אולם כפילות הלשון, "פקד יפקד", מעידה שיש עוד דרך אל הגאולה. ישנה פקידה על פי הסדר של "בעתה ואחישנה", אבל יש עוד פקידה גבוהה מזאת, למעלה מכל סדר וזמן, שהיא בבחינת דילוג על כל המדרגות והיא הבחינה שהיתה ביציאת מצרים, שנאמר, "קול דודי, הנה-זה בא; מדלג, על-ההרים" (שיר השירים ב' ח'). הקב"ה דילג עבורנו על כל המדרגות ובא בעצמו לארץ מצרים על מנת להוציא את בני ישראל, למרות שעוד לא הגיע הזמן ולמרות שלא היו ראויים על פי מעשיהם. אמרו חז"ל, שגאולה אחרונה תהיה כגאולה ראשונה. כמו כן, גם מתגלה כאן ההבדל בין דעת ואמונה, דעת זה להכיר את כל סדר המדרגות של השתלשלות העניינים ואמונה זה לדלג מעליהן ולהגיע ישר למקור. אז איך מתחברים ישר למקור? ישר לגאולה שמחוץ לסדר המדרגות, מחוץ ל"בעתה" ומחוץ ל"אחישנה"?

ראשית ע"י אמונה תמימה, אמונה פשוטה שהקב"ה טוב ומיטיב והוא כאב המרחם על בנו, שרחמנות אינה מוגבלת בשום סדר, ושנית, ע"י אותו הסוד שיעקב אבינו כן גילה לבניו. יעקב אומר לבניו, "האספו ואגידה לכם, את אשר-יקרא אתכם, בצחרית הימים". אם תראו באחרית הימים שלא זכיתם ל"אחישנה", שהקץ עוד רחוק והצרות קשות מנשוא, אז "האספו", "הקבצו", תתאגדו יחד באחדות פשוטה וע"ז תוכלו להביא את אורו של משיח. כל הסוד של ישראל נמצא באחדות. "קבוצים אפכים, הנח-לו" (הושע ד' י"ז). אפרים זה שמם של ישראל כשהם בבחינת בן, "הבן יקיר לי אפכים" (ירמיהו ל"א י"ט). עצבים זו עבודת אלילים. על זה אמרו חז"ל, גם אם ישראל כולם עובדי אלילים והם באחדות, שום רע לא יכול לבא עליהם, כפי שהיה בימי אחאב. כל מה שיש לנו לעשות עכשיו זה לקום ולהתאחד כאומה אחת, ללא הבדל בין פלגים וכיתות, לבושים ומנהגים, פשוט להיות באחדות תמימה של 'ואהבת לרעך כמוך'.

**השעור מוקדש לרפואת יעל בת מזל, ליאור בן מיכל, דנה בת רותי, איילין שילה בת מרגרט,
גיל יאיר בן מלכה בתוך כלל חולי עמו ישראל
השעור מוקדש לעילוי נשמת נסריה בת יעקב ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה**